

Prikaz provedbe biblioterapijske radionice u Tjednu dječje knjige

Anja Kučan Buterin, dipl. knjižničar i mag. educ. philol. croat.

Osnovna škola „Gornja Vežica“

anja.kucan.buterin@gmail.com

Sažetak

Tjedan dobre dječje knjige središnja je manifestacija u riječkoj regiji i Primorsko-goranskoj županiji posvećena kulturi čitanja od najranije dobi, knjigama za djecu i roditelje, razvoju kreativne pismenosti, vizualnoj kulturi i stvaranju pisanih sadržaja za djecu. Manifestacija se kao aktivnost Gradske knjižnice Rijeka održava od 2012. godine, a u suvremenijoj atraktivnijoj formi od travnja 2022. godine u novootvorenoj Dječjoj kući u art-kvartu “Benčić”. U prikazu je opisana provedba radionice na temu ljutnje i kontrole ljutnje pritom se koristeći problemskom slikovnicom *Fergal se ljuti*, britanskog autora problemskih slikovnica Roberta Starlinga. Cilj je biblioterapijske radionice povezivanje emocije tuge, odnosno ljutnje te razvijanje socio-emocionalnih kompetencija povezanih s univerzalnom i učestalom emocijom djece najranije dobi. Svrha je radionice razumijevanje vlastitih osjećaja i ponašanja te učenje različitih tehnika kontrole istih.

Ključne riječi: biblioterapijska radionica, Tjedan dobre dječje knjige, vođeno čitanje, problemska slikovnica, emocija ljutnje.

1. Dobrobiti čitanja (priča)

Čitanje je izgradilo i nastavlja graditi nove svjetove oko nas i u nama te nam je donijelo brojne mentalne, intelektualne i jezične dobrobiti. Kroz književne svjetove rado i lako uronimo u osamo, dok nam neke knjige posluže kao dobar povod za raspravu s drugima. Čitanje je pojavnost koja neraskidivo povezuje sve monologe i dijaloge u našim životima,

događaj koji nas uči kako komunicirati s drugima, ali i kako postojati sami. Takvo iskustvo čitanja želimo i našoj djeci. Želimo odgojiti čitatelje jer znamo koliki im užitak čitanje može donijeti upoznavajući sudbine likova s kojima se smijemo i zbog kojih plačemo. Osim užitka u tekstu, djeca od čitanja imaju i konkretne koristi: vježbaju koncentraciju i strpljenje, razvijaju maštu, proširuju vokabular i stječu nova znanja, stvaraju preduvjete za suosjećanje s ljudima različitim od sebe, jačaju svoje kritičko mišljenje i estetski odgoj (Bukvić Pažin i Franolić, 2023).

Osim navedenih dobrobiti čitanja, književna djela u nama pobuđuju razne osjećaje i tjeraju nas na razmišljanje, pa i na nadilaženje i nadograđivanje vlastite osobnosti. Dok čitamo, često se povezujemo s likovima i suosjećamo s njima te u sudbinama likova vidimo i svoju sudbinu. Upravo nam priče o drugima omogućuju, tzv. kulturu empatije i sposobnost da te priče povežemo s vlastitim životom (Bukvić Pažin i Franolić, 2023).

Drugim riječima, čitanje obogaćuje i psihički i emotivni život djece. Ona otkrivaju i upoznaju svijet izvan svoga svakodnevnog okruženja, spoznaju okolinu na nov način, razvijaju prve vrijednosti te na temelju spoznaja izgrađuju vlastiti unutarnji svijet. Može se zaključiti da čitanje pomaže djetetovu cjelokupnom razvoju – intelektualnom, socijalnom, emocionalnom, moralnom i estetskom i taj razvoj i dobrobiti čitanja nikada ne prestaju. Knjiga je snažan medij koji se koristi u različitim odgojnim, obrazovnim i terapijskim pristupima (Kučan Buterin i Tuhtan Maras, 2022).

2. Knjižnica kao mjesto poticanja čitanja

Dječji knjižničari i knjižničarke pred sobom imaju velik zadatak: stvoriti čitateljice i mlade ljude koji sami sebe doživljavaju čitateljima, koji će nakon čitanja brojnih raznolikih knjiga biti obrazovani i sposobni misliti izvan okvira (Bukvić Pažin i Ott Franolić, 2023).

Prema UNESCO-u, narodna knjižnica namijenjena je bez iakvih ograničenja cjelokupnom pučanstvu određenog područja u svrhu podizanja razine opće izobrazbe, obaviještenosti i kulture, poticanja stručnog i znanstvenog rada te osobne kreativnosti, posebice kod djece. Narodna knjižnica pritom mora, osim svog redovitog poslovanja, organizirati i različite promidžbeno-animatorske i kulturne aktivnosti za odrasle korisnike i djecu. Ona time biva mjesto za napredak i razvitak društva i pojedinca, odnosno temeljnih ljudskih vrijednosti.

Prema IFLA-i, ključne zadaće narodne knjižnice i njezina stalna misija ponajprije je: stvaranje i jačanje čitateljskih kompetencija kod djece od rane dobi; podupiranje osobnog obrazovanja za koje se odlučuje pojedinac, kao i formalnog obrazovanja na svim razinama; stvaranje mogućnosti za osobni kreativni razvitak; poticanje mašte i kreativnosti djece i mladih; promicanje svijesti o kulturnom nasljeđu, uvažavanju umjetnosti, znanstvenih postignuća i inovacija; osiguranje pristupa kulturnim izvedbama svih izvođačkih umjetnosti; gajenje dijaloga među kulturama i zastupanje kulturnih različitosti; podupiranje usmene tradicije; osiguranje pristupa građana svim vrstama obavijesti o svojoj zajednici; pružanje primjerenih obavijesnih službi lokalnim poduzećima, udrugama i interesnim skupinama; olakšavanje razvitka obavijesnih vještina i informacijske pismenosti; podupiranje i sudjelovanje u programima razvijanja pismenosti namijenjenim svim dobnim skupinama i iniciranje takvih programa, kad je potrebno (Sabljak, 2022).

Zbog navedenog, važno je istaknuti posebne programe poticanja i promicanja čitanja u organizaciji Gradske knjižnice Rijeka. Tjedan dobre dječje knjige središnja je manifestacija u riječkoj regiji i Primorsko-goranskoj županiji posvećena kulturi čitanja od najranije dobi, knjigama za djecu i roditelje, razvoju kreativne pismenosti, vizualnoj kulturi i stvaranju pisanih sadržaja za djecu. Manifestacija se kao originalna aktivnost Gradske knjižnice Rijeka održava od 2012. godine ujedinjujući u nastojanje široku frontu društvenih aktera koji rade na kulturi čitanja djece, a u suvremenijoj atraktivnijoj formi od travnja 2022. godine u novootvorenoj Dječjoj kući, prostoru kulture za djecu, roditelje, stručnjake i sve kreativne pojedince u art-kvartu "Benčić". Želja je organizatora da se upravo tako kompleksne i katkada neugodne teme približe na jasan, interaktivan, prihvatljiv način, zaadržavajući dječju vedrinu, veselje, igru. Manifestacija obuhvaća dva ključna formata: slobodne aktivnosti za djecu u obliku radionica, književnih susreta, igara, kvizeva te aktivnosti za profesionalnu i roditeljsku zajednicu - autore, izdavače, odgajatelje, edukatore u formi predavanja, panela, edukacija. Konceptualno, Tjedan dobre dječje knjige naslanja se na tezu da knjige i priča leže u temelju svakog ozbiljnijeg stvaralaštva.¹

¹ GKR. <https://gkr.hr/programi-and-sadrzaji/manifestacije/tjedan-dobre-djecje-knjige--p-84>.

3. Biblioterapijska radionica s ciljem kontrole ljutnje

U ovogodišnjem Tjednu dobre dječje knjige nastojalo se pridonijeti provedbom biblioterapijske radionice na temu ljutnje i kontrole ljutnje za dvije vrtičke skupine. Pritom je korištena slikovnica *Fergal se ljuti*, autora Roberta Starlinga.

Radionica je započela pričaonicom u svrhu povezivanja voditeljice i djece vrtičkih skupina, dobi od tri do šest godina. Stvorena je opuštena atmosfera provedbom kratke vježbe aktivacije iz knjige *Diši kao medo*, autorice Kire Willey. Zatim su se udobno smjestili i razgovarali smo o tome kako se u tom trenutku osjećaju. Nakon provedene zabavne vježbe aktivacije, sudionici su navodili ugodne, vedre emocije poput: *osjećam se opušteno, ugodno, veselo, zabavno...* Zatim su zamoljeni da zatvore oči i namjeste lice u skladu s tim osjećajem. Uslijedilo je namještanje izraza lica u skladu s emocijom tuge, a zatim mrzovolje, ljutnje i bijesa, posebice zbog toga što se vrlo često upravo tim slijedom razvijaju emocije kod djece. Zaustavili smo se na emociji ljutnje, pokušavajući dovesti stvaran osjećaj u tijelo i istaknuvši kako ljutnja nije ugodan osjećaj. Prisjetili smo se nekih događaja koji su ih razljutili ili bi ih mogli razljutiti, poput onih vezanih za dom ili školu; za braću, prijatelje, roditelje, učitelje. Kroz razgovor ih se navodilo o promišljanju svakodnevnih događaja koji ih razljućuju.

Uslijedio je edukativni dio razgovora, kroz koji je istaknuto kako se svatko od nas, bez obzira na svoju dob, katkada razljuti. Ljutnja je osjećaj koji je dobro poznat svima, jedino je drukčije kako reagiramo kada smo ljuti ili bijesni. Upitani su kako možemo osjećati kada nas ljutnja i bijes preplave. Ističu da *se mršte, oči suze, stišćemo zube i šake...* Razgovorom su navedeni na slikovitu metaforu vatre, navodeći da kada je emocija ljutnje vrlo snažna, gubimo kontrolu i počinjemo se ponašati grubo prema drugima. Na pitanje kako oni reagiraju kada su ljuti, dobivamo odgovore poput: *vičemo, udaramo rukama i nogama, bacamo stvari, trčimo, povučemo se u svoju sobu, zagrlimo roditelje...*

Motivacijskim razgovorom o metafori vatre dolazimo do uvođenja sudionika u proces čitanja, najavljujući im glavnog lika – zmajića Fergala.

Uslijedilo je izražajno čitanje slikovnice. Sudionici su u neposrednoj blizini voditeljice, promatraju ilustracije te ih se raznim aktivnostima uvodi u tekst, kao neposrednim čitateljima, primjerice zajedničkim brojanjem ili ponavljanjem pročitanoga. Nakon čitanja

uslijedio je razgovor o osobnom dojmu slikovnice, što im se najviše svidjelo ili možda nije svidjelo.

Pritom se koristio edukativni sloj slikovnice. Unatoč tomu što slikovnica nije terapijska, koristi se sadržaj slikovnice za edukaciju te kasnije kreativnu refleksiju na pročitano. Sudionike se podsjeća kako smo kroz slikovnicu naučili nekoliko načina da se u trenutku ljutnje uspijemo umiriti i iskontrolirati ljutnju te postići željeni mir. Voditeljica i sudionici ističu tehnike poput brojati do deset, potužiti se svojim prijateljima, promatrati ono što nam je lijepo, otići u naše omiljeno skrovište/miran kutak, ispružiti se, istegnuti ili istrčati, a nadodajemo i puhati/duboko disati u svog zmajića ljutnje.

Slijedi završna kreativna aktivnost, izrada zmaja za smanjivanje ljutnje. Prikladno dobi sudionika unaprijed su pripremljeni korišteni materijali. Sudionici su izradili svoje zmajeve, a zatim smo ih isprobali snažno ispuhujući zrak kroz njih na način da zmajevi rigaju vatru i tako nas oslobode ljutnje.

Ono što prepoznajemo u provedbi prikazane biblioterapijske radionice ili radionice vođenog čitanja jest to da učinkovito poticajno čitanje ima oblik razgovora u kojem se faze čitanja izmjenjuju s fazama razgovora o slikama i tekstu, a razgovor postaje sve složeniji i bogatiji. Dijete pritom nije pasivni slušatelj, već aktivno sudjeluje i izmjenjuje značenja. Knjižničar – voditelj i dijete – čitatelj/slušatelj tijekom provođenja posebnog programa čitanja u neposrednom su odnosu i primaju poruke književnog djela. Taj se proces odvija svjesno – namjerno i planirano. Slanje, primanje i djelovanje odvija se u oba smijera, a to nadalje znači da će se slova i riječi lakše pohraniti u sjećanju i ugraditi u iskustvo ako ih ne nudimo samo u obliku apstraktnih pravila i nizova, već u procesu vođenog, ciljanog čitanja.²

Vođeno čitanje podrazumijeva osmišljeno, emocionalno obojeno i emocionalno ciljano čitanje teksta koji primatelju-čitatelju prenosi emocionalni i misaoni sloj teksta sa značajnom funkcijom buđenja zdravih emocija i estetskog doživljaja. I kroz navedenu radionicu nastojale su se probuditi zdrave emocije, vodeći emocionalni proces od tuge, do ljutnje i bijesa, pa sve to kontrole ljutnje i željenog umirivanja, a također se usporedno uživalo u književnom tekstu te ilustracijama korištene slikovnice. Pritom se potvrđuje učinkovitost

² Sabljak, Lj. *Knjiga i kako je čitati: Priručnik za vođeno čitanje (biblioterapiju)*. Zagreb: Medicinska naklada, 2022.

vođenog čitanja koja se ostvaruje u susretu s umjetničkim, književnim djelom, pri čemu djelo biva nepromijenjeno, dok je čitatelj taj koji se tijekom čitanja mijenja, mijenjajući samo djelo. Čitatelj tijekom vođenog čitanja otkriva bliskost s djelom, ali i brojne mogućnosti razrješenja spoznajnih zabluda, konvencija i sloboda, nježnosti, razočaranja i predrasuda. Vježba se samopomoć u savladavanju životnih izazova ili dvojbi. Bezbolno se rješavaju različiti problemi i strahovi, ali se to zbiva posredno, preko događaja i likova iz priče (Sabljak, 2022).

4. Otvoreno pitanje za kraj

Zaključno, dječjom biblioterapijom potiče se i razvija čitateljska pismenost najmlađih, istovremeno pozitivno oblikujući djetetov način razmišljanja i utječući na njegovo ponašanje, a često se njome utječe i na rješavanje problema s kojima se djeca suočavaju. Književni tekst, putem stručne osobe, omogućuje razumijevanje i analiziranje raznih životnih situacija te potiče na promišljanje, razgovaranje i vrednovanje mogućih rješenja. Djeca moguća rješenja najbezbolnije pritom propitkuju putem igre. Pritom možemo govoriti o mogućnosti ispunjenja glavnog cilja biblioterapije – razvoju socioemocionalnih inteligentnih pojedinaca, kasnije aktivnih pojedinaca u društvu, kao i aktivnih korisnika knjižničnih programa i usluga (Kučan 2022).

Stoga nam ostaje pitati se koliko su sudionici navedene radionice prigrlili svog zmajčića ljutnje te koliko ga koriste kada ga zatrebaju. Nadamo se da ćemo pribaviti odgovore do sljedećeg Tjedna dobre dječje knjige.

Literatura

Bukvić Pažin, A., & Ott Franolić, M. (2023). *Velika važnost malih priča: zašto i kako čitati djeci*. Ljevak.

GKR. (2024). <https://gkr.hr/programi-and-sadrzaji/manifestacije/tjedan-dobre-djecje-knjige--p-84>.

Kučan Buterin, A. (2022). *Biblioterapijske radionice u knjižnicama Primorsko-goranske županije.*// Knjižničar/ka: časopis Knjižničarskog društva Rijeka. 13(13).
<https://hrcak.srce.hr/294540>

Kučan Buterin, A., & Tuhtan Maras, T. (2022). *Prikaz provođenja preventivnog programa i eTwinning projekta „Čitanjem do sebe“ kroz suradnju knjižničara i psihologa u Osnovnoj školi „Gornja Vežica“.* Knjižničar/ka: časopis Knjižničarskog društva Rijeka, 13(13).
<https://hrcak.srce.hr/294549>. Pristup 1.6.2024

Sabljak, Lj. (2022). *Knjiga i kako je čitati: Priručnik za vođeno čitanje (biblioterapiju).* Medicinska naklada.